

Folkelighed i en ny tid

– tanker omkring kulturstævnet i Fuglefjord

af *Frits Johannesen*

Kultur i brydning mellem gammelt og nyt – hvad sker der i lokalsamfundene i disse år? Fuglefjord med dens 1650 indbyggere er et af dem. Og det rør' sig – også mere end befolkningen gik og vidste af. Frits Johannesen, til daglig lærer, korleder, kunstmaler m.m. fortæller her om en lejlighed, hvor identitetsfølelsen blev synlig.

LISA, den færøske kunstnersammenslutning, har med to års mellemrum taget initiativ til lokale kulturstævner. I februar 1987 blev det tredje af sin art afholdt i Fuglefjord.

Fuglefjord kommune blev i foråret 86 kontaktet af formanden for LISA, Gunnar Hoydal, om mulighederne for at arrangere et stævne dér. Bygderådet lod impulserne gå videre til folk i bygden, som til daglig er med i det pulserende kulturliv.

Forberedelserne

Om efteråret stod diskussionen på: hvad skulle der foregå på et sådant stævne? 1650 mennesker skulle i en uge skabe røre og forme »kultur-regnbuer« – som genspejl af fortid og nutid.

Der blev sendt små opråb ud til hvert hus i bygden, om at slutte sig til foretagendet: deltage med praktisk hjælp, ideer, gammelt værktøj og legetøj, gamle fotos, malerier af afdøde kunstnere i bygden, oplæsning af digte, man selv havde lavet, »Loyst verður úr lagdi« – egenhændigt tilvirke ulden til klæder. Der blev henstillet til myndighederne om at lave en emneuge med børnene i skolen over emnet »Fuglefjord før og nu«. Og sidst men ikke mindst skulle et bæ-

rende element på stævnet være sang og musik, kædedans, folkemusik, rock, dans.

Identitetsfølelser

Mens nedtællingen stod på, kom der af og til små glimt pr. tlf.: »Jeg har noget liggende – noget gammelt – har det nogen interesse?« Eller du mødte folk ude på gaden, som meget selvudslettende fortalte

Frits Johannesen

foto Arne Kjær

om, hvad der var at finde i de og de kroge af bygden.

Man opdagede ret hurtigt, at den færøske tilbageholdenhed i mange tilfælde var bestemmende: om man kunne . . . tillade sig . . . om det var noget? Det havde man på en måde regnet med, og af den grund, synes jeg, blev det mere interessant – hvor man følte en fin fornemmelse af en identitet, som var ens egen, som ikke skulle trædes over, men værnes om med en følsomhed, som muligvis var en overlevelse fra forfædrene.

Mens efteråret randt, opdagede du, at der var utrolig meget at finde ude blandt folk af gammel færøsk kultur. Tilbageholdenheden gjorde »dette fund til noget seriøst, mystisk, kultisk«. Følelserne blev mere og mere stimuleret, de første gnister var spæde, men så efterhånden kom de i hob og blev vitterlig til en sammensat enhed, der havde rødder i nutid og fortid.

Programmet

Da december måned var omme, var den første skitse til programmet færdig. Der var grønt lys fra alle institutioner. Skolen ville holde en emneuge, kommunen og Landsstyret ville støtte projektet økonomisk; der ville blive udstillinger af forskellig art, og sang og musik.

Bygdens blandede kor, pigekor og Brass band ville selvfølgelig deltage, med dem var der ikke noget problem. Men også anden instrumental musik: fire musikstuderende skulle hentes hjem fra udlandet, 1 fra Schweiz og 3 fra Danmark. Det var en økonomisk belastning, der blev klaret ved, at disse musikere efter stævnet holdt koncert i Nordens Hus i Tórshavn, og med den indrømmelse ville Nordens Hus betale rejseudgifterne for dem.

Kvøldseta

Stævnet skulle indledes med en »Kvøldseta« – aften-sæde – som i gamle dage var noget, der foregik i røg-stuen efter at lysene var blevet tændt, med forskel-

lige arbejdsaktiviteter og fortællinger, kvadsang – mens rokken spandt sin monotone melodi. Det hele pigmenter i en stærk og *entydig* kultur, der ikke blev påvirket af ydre dominans.

Vores kvøldseta skulle være et præludium til selve stævnet, og den kom til at få en anden karakter og forløb, sammenlignet med den oprindelige kvøldseta.

Ligheden var måske den, at det, som blev opført, var en produktion af det, som lever iblandt mennesker i bygden: digtere læste op af egne digte, Pigekoret sang melodier af komponister fra bygden, talentfulde unge spillede klassisk musik på violin og klaver. Der blev spillet på harmonika, og et stjerne-skud i færøsk folkemusik, Niels Midjord sang folkesange af en af bygdens digtere.

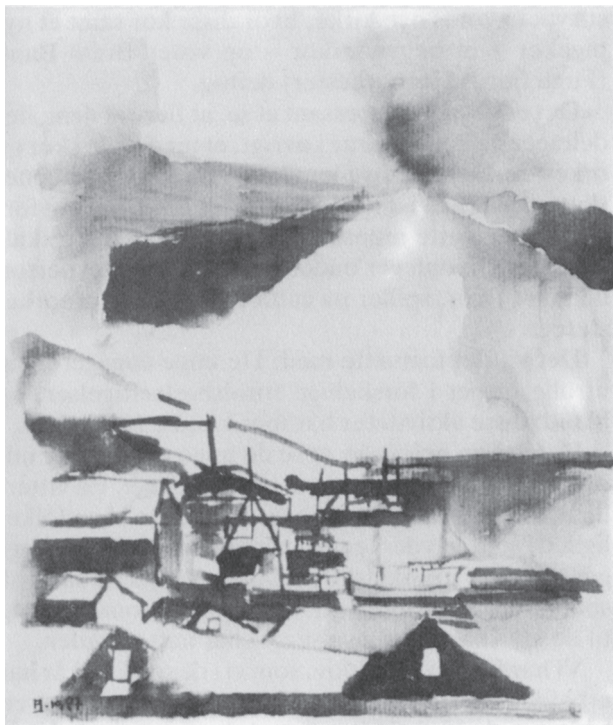
Folk sad med store forventninger og lyttede til det, som foregik – og forlod salen med et smil over ansigtet, efter at Niels Midjord havde sluttet af med en fortræffelig melodi omkring bingospil set med verdensøjne.

Brydningstid – flertydighed

Det færøske samfund, som har forandret sig så fundamentalt de seneste 20 år, har gennemgået en forandring, som andre samfund i Norden har været længere om.

Der er mennesker, nulevende, som har trådt deres barnesko i en røgstue, og fiskere der har sejlet med dødssejlere – de har følt den middelalderlige livs-holdning og de fysiske omstændigheder på deres egen krop. Deres livsholdning bærer præg af den opvækst, hvor samfundet ikke var så kompliceret, men enkelt i struktur og kultur.

Fra det ensartede kulturelle billede – hvor der evt. ikke blev benyttet flere nuancer end kvadsang, troldhistorier og kingosang for at væde det kulturelle og give det styrke og karakter – betød denne aftenstemning anno Domino 19. februar 1987 et skridt ud over det entydige. Det bebudede en ny form for folkelig-

Det beskedne indbyggertal taget i betragtning – der bor 1650 mennesker i bygden – er Fugleffjord hjemsted for en forbløffende stor kunstnerisk aktivitet. Det gælder malerkunst, digtning, musik m.v. Tegningen ovenfor er af Frits Johannessén.

hed, der havde et budskab, som er anderledes, mere forskelligt – en ny tid med brydninger, som har fået deres dåb i færøsk Kingosang og færøsk Kvadsang. Må ånden bevare det nye budskab, så det bliver lige så stærkt og kommer at leve lige så længe som det forrige.

Kvadsang før og nu

Kvadsangen var tidligere hver mands eje. I dag er den placeret i danseringe rundt om på øerne og er

blevet et mere finkulturelt foretagende. I visse kredse har den fået en renæssance, som har pustet nyt liv i denne aldeles smukke tradition.

På stævnet var Østerøds danseforening budt med og skulle fremvise de gamle færøske sanglege og færøsk kvadsang. Det var usigeligt smukt, med de dansende i færøske dragter. Efter deres indslag var alle velkomne til at deltage.

Det gav en fin fornemmelse at se både ældre og yngre træde dansen. Dansen er enkel, og kvadene skal kunnes udenad. Det sociale mønster, der følger med kvaddansen, er tiltalende, fordi der er ingen, der bliver sat udenfor. Hvis du kan omkvædet og kan danse den enkle takt, er du velkommen. Men smukkest er det, og følelsesmæssigt bedst, at kunne hele kvadet.

Med kvadsangen er vi tilbage i vores gamle kultur, hvor det enkle stimulerede, igangsatte og opretholdt en gammel tradition, som man aldeles ikke vil skal hensove og blive et rudiment i færøsk kulturliv.

Der er flere, der pusler med tanken om at henstille til skolemyndighederne om at give den færøske dans et »frisk vindpust« inden for skolen, så børnene stifter bekendtskab med kvadsangen så tidligt som muligt. Derved ville denne renæssance blive mere levende og ægte. Kvadsangen ville stå som et levende billede i rivaliseringen omkring kommerciel dåsemusik.

Da harmonikaen kom til bygd

De 4 unge mennesker, som blev hentet hjem fra udlandet, er rejst bort for at dygtiggøre sig. De kommer fra en folkelighed, som havde tilegnet sig nogle smukke instrumentale sprogformer – der har præget vores miljø siden begyndelsen af dette århundrede: harmonika, mandolin, violin, og senere klaver og orgel.

Harmonikaen fik en glørværdig modtagelse i vores bygd. Der blev danset og sunget til valsetakt og sunget til sørgmodige melodier om kærlighed og død.

Emnet kaldte på de unges drøm og stedfæstede det farlige liv, som de unge mænd var med til ude på havet. Hvert eneste år var der nogle, der blev derude.

De norske fiskere, der tog til Island, aflagde altid et besøg i Fuglefjord en nat og dansede til harmonikaen, inden de drog videre. Med dem kom der friske melodier, der forøgede repertoiret til vinteren. Et stilfærdigt drama, harmonisk og lige så ægte som kvadsangen.

Energien og oplevelsen fra kvadene havde flyttet sig. Engelsk dans (dvs. pardans) var nyt, hvor nye rytmer fandt indpas mellem to, i stedet for kædedansens bølgende menneskehob. Nyt og spændende – og det er det stadigvæk.

Fuglefjords musikliv

Sang og musik spillede en stor rolle på vores kulturstævne. Det blandede kor har i over 55 år været en inspirator i bygden, når det gjaldt julekoncerter i kirken, forårskoncerter og koncerter rundt omkring, f.eks. her på Østerø.

Omkring dette kor er vokset et pigekor – Fuglafjarðar Gentukór, som har gæstet Island, Norge, Sverige og Danmark. Der blev lavet en koncert på

stævnet i vores nye kirke, hvor disse kor samt et nyt pigekor – et begynderkor – og vores Brass Band (Fuglefjords Hornorkester) deltog.

Det er i øvrigt interessant at se, at flere af dem, der deltager på koncerterne i øvrigt, er med både i kor og orkester. Det lille bygdemiljø stiller krav til menneskets alsidighed i det daglige – folk foretager sig forskelligt og dette mønster præger også den musikalske side. Du oplever under en koncert, at en person deltager i kor, spiller på cello og spiller i hornorkesteret.

Det vil det fortsætte med. De unge engagerer sig utrolig meget i forskellige fritidsbeskæftigelser, og blandt disse aktiviteter har musikken en god plads.

Det var en oplevelse at se de unge mennesker udøve deres kunnen til koncerten på stævnet. En vitterlig bekræftelse fandt sted her, et resultat af en folkelighed, som havde kendt isolationens toner og bygget bro over musikalske øjeblikke af spil og sang på spontan og naturlig facon – en regnbue som lagde sig til de musikalske oplevelser, vi har haft i bygden.

Vi har fået en musiklov, som vi i de seneste 3 år har arbejdet efter. Fuglefjord kommune har oprettet en kommunal musikskole. (Frits Johannesen er leder af den pt. [red.]). Vi opnåede mange stjernes kud inden for instrumentalmusik også uden nogen lovgivning for økonomisk støtte til instrumentalundervisning. Der er elever nok og dertil dygtige lærere. Det folkelige får du absolut ikke med en lovgivning. Men går de hånd i hånd, tror vi på smukke resultater i fremtiden. □

Fuglefjord har en af de smukkeste beliggenheder, man kan forestille sig – i bunden af en fjord, omkranset af fjelde. I den gamle kultur var der en umiddelbar harmoni mellem bebyggelse og natur. Den industrielle udvikling sætter sig anderledes voldsomme spor. Frits J. anser det for vigtigt at bevare en sans for naturgrundlaget. Bl.a. derfor fortsætter han, som mange andre færing, med selv at høste.